

Asia: VN/2215/2025

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi hankintatietovarannosta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomionne vaikutusten arvioinnista?

-

2. Huomionne ehdotetusta hankintatietovarantolaista ja sen perusteluista?

-

3. Huomionne ehdotetuista muutoksista julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin ja vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin sekä edellä mainittujen lakien perusteluista?

-

4. Huomionne ehdotetuista muutoksista Valtiokonttorista annettuun lakiin ja niiden perusteluista?

-

5. Muut mahdolliset huomionne hallituksen esitysluonnoksesta?

”Hallituksen esityksen tavoitteena on perustaa kansallinen julkisten hankintojen tietovaranto ja mahdollistaa julkisyhteisöjen hankinta- ja ostolaskutietojen avoin ja keskitetty julkaiseminen. Esityksen tavoitteena on tehostaa julkisia hankintoja, saavuttaa kustannussäästöjä ja parantaa julkisten varojen käytön vaikuttavuutta.”

Lisäksi hallituksen esitysluonnoksessa arvioidaan, että ”ehdotettu hankintatietovaranto ja kattava hankinta- ja ostolaskutietojen julkaisu todennäköisesti lisäävät julkisten hankintojen kilpailutusten määrää ja toisaalta kilpailua julkisissa hankinnoissa. Näin ollen ehdotetut säädökset parantavat osaltaan markkinoiden toimivuutta.”

Tieto Caretech kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Lähtökohtaisesti esityksen tavoitteita voidaan pitää oikeansuuntaisina. Julkisten hankintojen tehostuminen, kilpailutusten lisääntyminen, suora hankintojen vähentyminen ja paremmin toimivat markkinat ovat tavoitteina kannatettavia.

Tieto Caretech kuitenkin tunnistaa esityksessä myös haasteita. Erityisesti yritysten liikesalaisuuksien suojan näkökulmasta on havaittavissa huolia. Lisäksi ehdotettu sääntely tulisi lisäämään hallinnollista taakkaa.

Esityksessä ehdotetaan, että ”sääntelyn selkeyden ja liikesalaisuuksien suojan varmistamiseksi on perusteltua säätää siitä, että Valtiokonttorin saamat julkisia hankintoja koskevat tarjoustiedot sekä Valtiokonttorin saamat ostolaskujen tuoterivitiedot ovat salassa pidettäviä”.

Lisäksi esityksessä todetaan, että ”tiedon toimittajan olisi tehtävä otsikko- ja tiliöintirivitietoihin merkintä salassapidosta siltä osin kuin tieto on julkisuuslain 24 §:n perusteella salassa pidettävä. Yksityiskohtainen merkintä olisi tarpeellinen muun muassa hankintatietovarannon julkaistavien tietojen erittelyssä.”

Ehdotetun sääntelyn myötä esimerkiksi kunnat ja hyvinvointialueet joutuvat arvioimaan laskujen salassapitoa ennen tietojen toimittamista hankintatietovarantoon. Hallituksen esityksen mukaan ostolaskuille tulisi myös lisätä kilpailutustunniste. Kuntien ja hyvinvointialueiden antamien lausuntojen perusteella tämä lisäisi hallinnollista taakkaa ja työmäärää. Kilpailutus- ja salaustunnisteiden lisääminen kasvattaisi tarvetta laskujen manuaaliselle käsittelylle. Riskinä on myös virheiden tapahtuminen prosessissa, kun kilpailutus- ja salaustunnisteita lisätään laskuille jälkikäteen. Virheelliset merkinnät voisivat pahimmillaan johtaa liikesalaisuuksien suojan vaarantumiseen. Osaltaan yhä tarkempien tietojen ilmoittaminen vaikuttaisi (ainakin jatkossa) myös palveluita tuottavien yritysten tietojärjestelmävaatimuksiin ja laskutuskäytäntöihin, joita vaikutuksia tulisi vielä arvioida.

”Valtiokonttori vastaisi hankintatietovarannon ylläpitäjänä tietovarannon yleisestä toiminnasta, toimintavarmuudesta ja tietoturvallisuudesta sekä tietojen tallentamisesta tietovarantoon tietojen käsittelyä, luovutusta ja julkaisua varten.”

On syytä huomioda, että ehdotetun sääntelyn myötä yhteen keskitettyyn tietovarantoon kerättäisiin hyvin merkittävä määrä liikesalaisuuksia sisältävää tietoa, mikä itsessään asettaa painavia vaatimuksia järjestelmän tietoturvalle. Järjestelmän virheet tai tietoturvan puutteet on pystyttävä välttämään, jotta yritysten liikesalaisuudet eivät missään tilanteessa päädy väärin käsiin.

Lisäksi yhtenä huolena on mahdollisuus yhdistellä tietovarannosta saatavia tietoja muuhun julkisesti käsillä olevaan tietoon, sekä siten kasvanut riski liikesalaisuuksien paljastumiseen.

Tiedon määrän lisääntyminen ei välttämättä aina myöskään johda myönteiseen kehitykseen markkinoilla. Mikäli kilpailijan tiedoista pyritään poimimaan pistemäisesti ratkaisuja omaan tuotekehitykseen, voi se johtaa myös heikompilempaisiin tuotteisiin.

Tieto Caretechin mielestä tulisikin vielä tarkastella uudestaan hallituksen esityksen soveltamisalaa ja ilmoitettavien tietosisältöjen vaatimuksia, sekä suhteuttaa niitä mahdollisiin liikesalaisuuksiin koskeviin riskeihin ja hallinnollisen taakan kasvuun.

Luonnoksen valmistelun jatkokäsittelyssä on hyvä myös huomioida se, että laskutusrivien yhteismitallinen arviointi on vaikeaa, sillä julkiset hankinnat harvoin kilpailuttavat täysin samansisältöisiä kokonaisuuksia. Näin ollen eri hankittavien kokonaisuuksien vertailu johtaa helposti virheellisiin johtopäätöksiin laskutusrivejä vertailtaessa.

Heinonen Leo
Tietoevry Finland Oy - Tietoevry Caretech